

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Marje Paljak
Tallinna Kesklinna Valitsus
kesklinn.sotsiaal@tallinnlv.ee

Teie 05.04.2024 nr 5-41/662 - 1

Meie 24.05.2024 nr 2.3-8/24/976-1

Lp Merit Valgjärv
andmekaitse spetsialist
merit.valgj arv@tallinnlv.ee

Vastus nõudekirjale

Andmekaitse Inspeksioon sai Tallinna Kesklinna Valitsuse sotsiaalhoolekande osakonnalt (linnaavalitsus) nõudekirja, milles soovib seisukohta Sotsiaalkindlustusameti (SKA) keeldumisotsuse õiguspärasuse osas. Nõudekirjast nähtuvalt edastas linnavalitsus seoses kohtule avalduse esitamisega isiku kinnisesse hoolekandetasutusse paigutamiseks SKA-le järelepärimise, milles palus teavet, kas isik on taotlenud või osalenud SKA poolset abivajaduse hindamisel (sh hindamise vms dokumendi väljastamist), kas isik kasutab teenust ja milline on tema koostöövalmidus ning SKA arvamust, kas isik oma psüühilisest seisundist tulenevalt võib olla ohtlik endale või teistele.

Isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artikkel 4 lõike 1 kohaselt on isikuandmeteks igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta. Nõudekirja kohaselt soovisite SKA-lt teavet isikule erihoolekandeteenuse osutamise kohta. Kuna erihoolekandeteenused on mõeldud inimestele, kes vajavad kõrvalist abi oma vaimse tervise tõttu, siis antud juhul on tegemist eriliiki isikuandmetega ehk isiku terviseandmetega IKÜM-i mõistes.

Isikuandmete töötlemine IKÜM artikkel 4 lõike 2 kohaselt on isikuandmete või nende kogumitega tehtav automatiseeritud või automatiseerimata toiming või toimingute kogum. Seega asutuste vahelisel isikuandmete edastamisel toimub isikuandmete töötlemine.

IKÜM artikkel 6 lõike 1 alusel peab igasuguseks isikuandmete töötlemiseks olema õiguslik alus (nt seadus, isiku nõusolek, õigustatud huvi jne). Isikuandmete eriliikide töötlemine on IKÜM artikkel 9 lõike 1 kohaselt keelatud, va juhul, kui esineb mõni lõikes 2 toodud asjaoludest. Järelikult saab terviseandmete töötlemine toimuda ainult IKÜM artikli 6 koostoimes artikli 9 lõike 2 alustega.

Olete pöördumises inspeksioonile toonud välja alustena tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 533 lõike 1 punkti 1, sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 105 lõike 1 ja § 70 lõike 1 ning psühhiaatrilise abi seaduse (PsAS) § 5 lõike 2, millele tuginedes pöördusite SKA poole andmete saamiseks isiku kinnisesse hoolekandetasutusse paigutamise menetluse raames.

TsMS § 533 lõike 1 punkti 1 kohaselt menetleb kohus isiku elukohajärgse valla- või linnavalitsuse avalduse alusel muu hulgas psüühiliselt haige isiku paigutamist tema tahteta või tahte vastaselt psühhiaatriaiglasse või hoolekandetasutusse koos vabaduse võtmisega ja talle haiglaravi kohaldamisega. TsMS-i kommenteeritud väljaande kohaselt *määratleb kõnealune säte*

kohaliku omavalitsuse rolli isiku kinnisesse asutusse paigutamise menetlustes. /.../ Oluline on silmas pidada, et isiku kinnisesse asutusse paigutamiseks peavad esinema kõik SHS § 105 lõikes 1 toodud kolm eeldust.

SHS § 105 lõike 1 kohaselt paigutatakse täisealine isik hoolekandetasutusse ööpäevaringset erihoolde teenust saama tema nõusolekuta, kui esinevad kõik järgmised asjaolud:

- 1) täisealisel isikul on raske psüühikahäire, mis piirab tema võimet oma käitumisest aru saada või seda juhtida;
- 2) täisealine isik on endale või teistele ohtlik, kui ta jäetakse paigutamata hoolekandetasutusse ööpäevaringset erihoolde teenust saama;
- 3) varasemate abimeetmete rakendamine ei ole osutunud küllaldaseks või muude abimeetmete kasutamine ei ole võimalik.

Nõustume, et punkti 3 järgi on isiku elukohajärgsel valla- või linnavalitsusel kohtule avalduse esitajana kohustus hinnata varasemate abimeetmete rakendamist, kuid leiame, et nimetatud säte ei anna kohalikele omavalitsustele õigust saada teavet teistelt asutustelt.

Samuti olete nõudekirjas andmete küsimise alusena märkinud PsAS § 5 lõike 2, mille järgi on psühhiaatrilist ravi ja diagnoosi puudutav teave isiku eraelu saladus ja selle edastamine väljapoole raviprotsessi on lubatud ainult isiku enda või tema seadusliku esindaja kirjalikul nõusolekul. Teabe edastamine on lubatud isiku elukohajärgsele valla- või linnavalitsusele ja isiku lähedastele ulatuses, milles see on vajalik neile isikutele seisukoha või kaebuse esitamiseks isiku kinnisesse asutusse paigutamise menetluses.

Kõnealuse sätte on sisutanud Riigikohtu kriminaalkolleegium oma 01.04.2022 otsuses nr 1-20-5071. Punktis 34 on märgitud, et PsAS § 5 lõike 2 alusel *võis tervishoiuteenuse osutaja menetlejale viimase nõudmisel anda teavet üksnes selle kohta, milline psüühikahäire on isikul diagnoositud ja kas seda on ravitud. Kõik ülejäänud andmed avaldati menetlejale õigusliku alusega*. Antud juhul ei ole küll tegemist tervishoiuteenuse osutajalt isiku andmete küsimisega, kuid inspeksiooni hinnangul rakendub sama põhimõtte SKA-lt isiku terviseandmete küsimise osas – andmete vastutav töötleja on kohustatud hindama, millises ulatuses ta elukohajärgsele valla- või linnavalitsusele andmeid välja annab. Lisaks märgime, et kõnealune säte annab kohalikele omavalitsustele õiguse saada isiku kinnisesse asutusse paigutamise menetluses teavet tervishoiuteenuse osutajalt, kuid ei anna alust küsida andmeid SKA-lt ega pane SKA-le kohustust väljastada andmeid kohalikele omavalitsustele.

Lisaks olete nõudekirjas viidanud alusena ka SHS §-ile 70, mille järgi isik esitab ja SKA menetleb taotlust erihooldekandeteenuse saamiseks. Kõnealune paragrahv reguleerib SKA õigust saada erihooldekandeteenust taotleva isiku andmeid ning teha otsus teenuse osutamise kohta, kuid ei anna alust andmete edastamiseks teistele asutustele.

Küll aga võib nõustuda nõudekirjas märgitud SKA põhjendustes tooduga, mille järgi on isiku sotsiaalse kaitse vajadus ja isikule hüvitise andmine era- ja perekonnaelu saladus¹, mistõttu Eesti Vabariigi põhiseadusest (§-id 3 ja 11) tulenevalt peab nende andmete väljastamise selge alus olema sätestatud seaduses.

Nõudekirjas on märgitud, et linnavalitsuse hinnangul on erihooldekandeteenuse osutamine üks abimeetmetest, mille osas kohtuavalduses tuleb avaldajal kohtule tõendada, et sellise abimeetme rakendamine ei ole osutunud küllaldaseks või ei ole muude abimeetmete kasutamine olnud võimalik. Inspeksiooni leiab, et avaldaja, antud juhul linnavalitsus, saab avalduses kohtule märkida teavet enda poolt isikule määratud erinevate teenuste kohta.

¹ Sotsiaalseadustiku üldosa seaduse § 8

Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 24.04.2019 otsuse nr 2-18-5670 punktis 17 on kohus selgitanud järgnevat: *TsMS § 533 lg 1 p 1 järgi paigutatakse psüühiliselt haige isik tema tahteta või tahte vastaselt nii psühhiaatriahaiglasse kui ka hoolekandenasutusse isiku elukohajärgse valla- või linnavalitsuse avalduse alusel. Seega on kinnisesse asutusse paigutamise menetluse algatamise eelduseks isiku elukohajärgse valla- või linnavalitsuse vastav avaldus. Pärast menetluse algatamist kohaldub TsMS § 477 lg-st 5 tulenev üldine põhimõte, mille kohaselt ei ole kohus hagita asja läbivaatamisel seotud menetlusosaliste esitatud taotluste ega asjaoludega ega nende hinnanguga asjaoludele, kui seadusest ei tulene teisiti.*

Kohtul on seadusest tulenevalt õigus ise välja küsida teavet, mis on talle otsuse tegemisel vajalik. Riigikohtu tsiviilkolleegium oma 22.11.2023 otsuse nr 2-21-18998 punktis 12 on muu hulgas selgitanud, et hagita asja menetluses kohus ei ole TsMS § 477 lõike 5 järgi seotud menetlusosaliste esitatud taotluste ega asjaoludega ega nende hinnanguga asjaoludele ning selgitab TsMS § 5 lõike 3 esimese lause ja § 477 lõike 7 järgi ise asjaolud ja kogub tõendeid (vt nt RKTKm 04.10.2012, 3-2-1-108-12, p 13).

Kokkuvõttes märgime, et SKA-lt järelepärimisega küsitud teabe, sh terviseandmete saamiseks puudub linnavalitsusel õiguslik alus. Leiame, et ei ole võimalik anda kohalikule omavalitsusele isiku terviseandmeid erinevates õigusaktides toodud kohustuste tõlgendamise teel, vaid säte, mis näeb ette eriliigiliste isikuandmete töötlemise, peab IKÜM-ist tulenevalt olema õigusaktis välja toodud ning olema selge, täpne ja ettenähtav. Sellised konkreetset sätteid Teie poolt viidatud õigusaktides puuduvad.

Lugupidamisega

Karin Uuselu

jurist

peadirektori volitusel